

Komáromy András teszi a Liszti László életében¹; különben el kell vetni; a bosnya püspöknek a nélkül is elegendő vétke marad.

A fiatal író tehát állításaiban nem egyszer túloz, főleg conjecturáiban. Elfeleli, hogy a conjectura csak *biztos* tényeken épülhet; de az alapja föltevés nem lehet, mert akkor a következtetés merő *fictió*, a minék a költésben és nem a történetírásban van helye. A mit az Alvinczi Kerekibe költözésének, szathmári meghívója Kassa levéltárába kerülésének, az Alvinczi Bocskay mellett való szerepének, s a Kalauz agyonhallgatásának okairól beszél, mind ebbe a számba megy.

A tanulmánynak azonban legnagyobb hiánya, hogy Alvinczival főként mint politikussal és pappal foglalkozik. Igaz, hogy a politikus két fejedelem bizalmasa, Bocskay és Bethlen meghitt tanácsadója, ki oly családot alapít, melynek tagjai egy század múlva báróságra emelkednek s a Teleki és Gyulai grófi családokba házasodnak²; a pap az egyesült protestantismus nagy eszméjének, melynek megvalósításáról kétszáz esztendő múlva, századunk első felében, annyi nemes lélek ábrándozott, ékesszavú hirdetője s egész életén keresztül szerencsés hordozója: de bennünket az irodalomtörténet szempontjából csak annyiban érdekel, a *mennyiben és a milyen író*; mert ifjabb Imre Sándor irodalomtörténeti tanulmányának szánta fűzetét. Különben Alvinczi a politikai és egyházi történet körébe tartozik. A szerző mégis Alvinczinak Bocskayhoz és Bethlenhez való viszonyát, felekezeti állását és Busaeussal való küzdelmét kimerítően ismerteti, de benne az írókat csak *négy* lapon jellemzi; s az életében jelentékeny alakok megrajzolását meg sem kísérti. Az életrajzi adatoknak sorrendjében ugyan műveit tartalmilag kivonatozza; de nem irodalmi, hanem mindig politikai vagy egyházi tekintetből. Csak a befejezésben állítja elének röviden, bár találóan Alvinczi írói egyéniségét.

A tanulmány azonban minden hiánya mellett, az apróbb botlások és sajtóhibák mellőzésével, oly gondolkozó tenetség terméke, ki írni tud és az eredeti kutatáshoz ért, egészben egy sokat ígérő jövő záloga. A fiatal író ép oly gyöngéd érzéssel, mint egyszerű szavakkal „édes jó nagyapjának“ ajánlja.

A debreczeni színészet vázlatos története. 1798—1898.

Irta: *Géresi Kálmán*.

A debreczeni Csokonai-kör a debreczeni színészet történetének megírásával szerzőt bizta meg. Most egy kis fűzet jelent meg tőle a

¹ *Komáromy András*: Liszti László élete. 1887. 17 l.

² *Nagy Iván*: Magyarország családai. I. 1857. 26 l.

fenti czímmel, mely a színészet száz éves jubileumára készült, s melyben körvonalozza a színészet történetét.

Először a kolozsvári színtársaság játszott Debreczenben, mert Kolozsvár nem volt képes a színtársaság költségeit *folytonosan* viselni. Wesselényi indítványára s az 1798. aug. 18-án kelt szerződés alapján játszottak.

De lassan-lassan önállóvá fejlődik. Buzdítólag hatott, hogy gróf Károlyi Józsefné a család megyeri színházának teljes gazdag felszerelését e célra ajándékozta. 1861—65-ben épült az állandó színház. Debreczenben próbált szerencsét Arany János. 1836. márcz. 3-án lépett fel először, de már apr. 30-án utoljára is.

Minket, kolozsváriakat közelebből is érdekel, hogy itt kezdtek pályájukat a hatvanas évek elején E. Kovács Gyula és Szentgyörgyi István.

Tóth Ernő.

A kiegyezés szülőháza

czím alatt érdekes kis füzet jelent meg *Palkovics Ed.*-től, az Angolkirálynő szálloda tulajdonosától Budapesten. *Deák Ferencz* a „magyar Washington“ emlékének van szentelve, melyben röviden vázolja Deák nagy alakját, s elmond több érdekes eseményt, mely ott folyt le.

E szállodában, melyhez hazánk közéletében nagy események emléke fűződik, lakott Deák Ferencz is két szerény szobában 1859-től csaknem haláláig, kevéssel azelőtt költözött Széll Kálmánhoz, kinek neje Vörösmarty Ilona, gyámleánya volt.

Igy e hely szülőhelye a kiegyezés legtöbb eszméjének, s egyszerűsmind Mekkája lett a jövőben hívó politikusoknak, hova sokan elzarándokoltak, hogy megerősítsék a jövőbe való bizalmukat.

Két uralkodónak nála tett látogatását 2 emléktábla őrzi a lépcsőházban: 1874. márcz. 11-én királyunk látogatta meg a már beteg Deákot, nem sokára azután II. Dom Pedro braziliai császár.

A kiegyezés történetének megírásához adatokat bőven szolgáltatnak ugyan Pulszky Ferencznek a múzeumban őrzött terjedelmes naplói, Csengery följegyzései — Deák s hű embere Kemény Zsigmond nem vezettek naplót — de mindenesetre a kis mozaikszerű adatok is elősegítik Deák jellemének kidomborítását.

Az érdekes magyar-német szövegű füzetet Deák, Pulszky, Kemény Zs., Csengery és Andrassy Gy. arcképei díszítik.

Tóth Ernő.